

Lausunto Opetus- ja kulttuuriministeriölle valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta:

Ehdotuksen mukaan museoiden valtionosuusjärjestelmän uudistaminen tapahtuisi museolain muutosten ja valtionosuuslain muutosten kautta. Kaupunginhallitus kannattaa museolain uudistamiseksi esitettyjä tavoitteita (1§), museotoiminnan tarkoitusta (2§) sekä ammatillisen museotoiminnan määrittelyä (3§). Myös valtionosuuden tavoite (4§) ja sen saamisen edellytykset (5§) sekä opetus- ja kulttuuriministeriön päättäminen museoiden hyväksymiseksi valtionosuuteen oikeutetuksi (6§) ovat kaupunginhallituksen arvion mukaan ammatillisen museotoiminnan mukaisia.

Ehdotuksen mukaan nykyiset maakunta- ja aluetaidemuseot korvattaisiin alueellisilla vastuumuseoilla (7-8§). Ehdotuksessa määritellään kolme tehtävää, joita kutakin voisi hoitaa maakunnassa vain yksi museo. Alueellisen vastuumuseon tehtäväalueet olisivat 1) alueellisen museotoiminnan edistämistehtävä, 2) kulttuuriympäristötehtävä ja 3) alueellinen taidemuseotehtävä. Ehdotuksen perusteluissa todetaan, että vastuumuseo voi tarvittaessa tehdä yhteistyötä alueen muiden museoiden kanssa tai hankkia asiantuntemusta ostopalveluna, jolloin tehtävien ja kustannusten jaosta sovittaisiin toimijoiden kesken.

Nykyään Uudellamaalla on yhteensä kolme maakuntamuseota: Keski-Uudenmaan maakuntamuseo Helsingissä, Västra Nylands landskapsmuseum Raaseporissa ja Itä-Uudenmaan maakuntamuseona toimiva Porvoon museo. Erillissopimuksilla Museoviraston kanssa maakuntamuseon kulttuuriympäristötehtäviä oman kuntansa alueella hoitavat Espoon kaupunginmuseum ja Vantaan kaupunginmuseum. Maakuntamuseoista poiketen ne eivät nykyisellään saa tehtävän hoidosta erilliskorvausta.

Kaupunginhallitus toteaa, että erityisesti kulttuuriympäristötehtävän hoito poikkeaa Uudellamaalla muista Suomen maakunnista. Uudellamaalla kulttuuriympäristöjä ja kulttuuriympäristön arvoja on paljon, samoin kasvu- ja muutospaineita. Lisäksi Uudenmaan eri alueet ovat keskenään eriluonteisia. Uudenmaan kolmessa maakuntamuseossa ja kahdessa kaupunginmuseumissa on valmiiksi omia toimialueitaan koskevaa kulttuuriympäristötietoa ja osaamista, jota pitäisi voida hyödyntää myös jatkossa. Kulttuuriympäristön suojelussa ja siihen liittyvissä viranomaistehtävissä korostuu pitkäjänteisyys. Lain tavoitteiden mukaisesti kulttuuriympäristötehtävät Vantaalla sopivat parhaiten hoidettavaksi paikallisesti.

Kaupunginmuseoiden vahvuutena ovat paikallistuntemus, alueelliset tietovarannot ja toimivat yhteistyöverkostot. Mahdollisuus osallistua kunnan maankäytön prosesseihin ja kulttuuriympäristön vaalimisen kehittämiseen edellyttää tiivistä yhteistyötä, nopeaa reagointia ja tavoitettavuutta. Vantaan kaupunki ei katso uudistuksella olevan myönteisiä vaikutuksia kulttuuriympäristön suojelun ja vaalimisen kannalta, mikäli asiantuntija- ja viranomaispalveluiden paikallinen saatavuus heikkenee. Tehtävä pitäisi pystyä jakamaan jatkossakin Uudellamaalla useamman museon kesken, jotta palvelujen alueellinen saatavuus lakiesityksen mukaisesti turvataan.

Esityksessä alueellisen vastuumuseotehtävän lisärahoitus määräytyisi vastuumuseotehtävälle valtiosuuspäätöksessä vahvistettavan henkilötyövuosimäärän ja yksikköhinnan perusteella. Kulttuuriympäristön viranomaistyön tarve näkyy jo nykyisellään Vantaan kaupunginmuseon antamien lausuntojen ja viranomaisneuvottelujen isona määränä. Kustannusten ja vastaavasti valtiosuuden suhteuttaminen suureen työmäärään tulee ottaa huomioon. Vantaan erillissopimuksen tulevaisuus ja siihen liittyvä rahoitusmahdollisuus tulee selvittää ennen lain hyväksymistä.